

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8MCdo/11/2014
Identifikačné číslo spisu:	1413201410
Dátum vydania rozhodnutia:	11.11.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Oľga Trnková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:1413201410.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky Orange Slovensko, a.s., so sídlom v Bratislave, Metodova 8, proti odporcovi Q. J., bývajúcemu v T. o 517,36 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 4 C 106/2013, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Bratislava IV z 21. augusta 2013 č.k. 4 C 106/2013, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a.

Navrhovateľka náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní nepriznáva.

Odôvodnenie

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom pre zmeškanie z 21. augusta 2013 č.k. 4 C 106/2013-70 uložil odporcovi povinnosť zaplatiť navrhovateľke istinu vo výške 462,36 € spolu s úrokom z omeškania vo výške 9,5 % ročne z dlžnej sumy od 22. júla 2011 do zaplatenia a náhradu trov konania vo výške 21,41 € na účet navrhovateľky, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení konštatoval, že boli v danej veci splnené všetky (uvedené) zákonné predpoklady pre vydanie rozsudku pre zmeškanie podľa § 153b ods. 1 O. s. p. Tvrdenia navrhovateľky obsiahnuté v návrhu o skutkových okolnostiach týkajúcich sa veci, považoval za nesporné. Uviedol, že odporca nijakým spôsobom nepreukazoval a ani netvrdil, že by zaplatil cenu poskytnutých služieb vyfakturovaných za obdobie od 3. marca 2011 do 3. mája 2011 a že by dlh po lehote splatnosti zanikol. O úrokoch z omeškania rozhodol podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka a o trovách konania podľa § 142 ods. 1 O. s. p. v spojení s § 146 ods. 2 O. s. p. (uznesením z 24. júla 2013 konanie v časti o zaplatenie 55 € spolu s úrokom z omeškania vo výške 9,5 % ročne z tejto sumy od 22. júla 2011 do zaplatenia zastavil z dôvodu späťvzatia návrhu navrhovateľkou v tejto časti).

Krajský súd v Bratislave uznesením zo 4. novembra 2013 sp. zn. 2 Co 454/2013 odvolanie odporcu v časti úrokov z omeškania ako oneskorene podané odmietol (§ 218 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) a navrhovateľke nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Uviedol, že napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa bol odporcovi doručený do vlastných rúk 4. septembra 2013 (streda), zákonná 15-denná odvolacia lehota uplynula 19. septembra 2013 a odporca podal odvolania až 20. septembra 2013, teda

oneskorene. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v spojení s § 146 ods. 2 O. s. p.

Proti rozsudku prvostupňového súdu podal na podnet odporcu mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol ho zrušiť a vec vrátiť prvostupňovému súdu na ďalšie konanie. Namietal, že postupom súdu bola odporcovi odňatá možnosť konať pred súdom, pretože neboli splnené podmienky pre rozhodnutie rozsudkom pre zmeškanie podľa § 153b O. s. p. Poukázal na to, že v danej veci bolo uplatňované právo na zaplatenie peňažnej sumy za poskytnuté služby a k návrhu bola pripojená zmluva o pripojení č. A2519655-0001 uzavretá medzi účastníkmi 17. augusta 2006, zmluva o pripojení č. A4760413-0001 uzavretá medzi účastníkmi 5. decembra 2009 a dodatok k tejto zmluve uzavretý medzi účastníkmi 5. decembra 2009, v ktorých je odporca označený ako fyzická osoba - nepodnikateľ a tak je spotrebiteľom, ktorý uzavrel spotrebiteľské zmluvy (§ 52 ods. 1, 4 Občianskeho zákonníka). Podľa bodu 2.5 dodatku z 5. decembra 2009 „v prípade porušenia niektorej z povinností účastníka uvedenej v bode 2.3, 2.4 alebo 2.13 tohto čl. je účastník povinný uhradiť zmluvnú pokutu vo výške 331,94 € (10 000,02 Sk) za podmienok tu uvedených a zároveň uhradiť náhradu škody v zvedenej výške. Zmluvná pokuta bola v špecifikovaných súdnych konaniach označená ako neprijateľná pokuta. V danej veci už z návrhu vyplynula, že spotrebiteľská zmluva obsahuje neprijateľnú podmienku. Podľa názoru prokurátora v danej veci išlo o spor uvedený v § 153b ods. 5 písm. d/ O. s. p., preto nebolo možné rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie podľa § 153b O. s. p. Ak tak súd urobil a vychádzal z navrhovateľkou tvrdeného skutkového stavu, týmto postupom odňal odporcovi možnosť konať pred súdom, preto v konaní došlo k vade podľa § 237 písm. f/ O. s. p. (§ 243f ods. 1 písm. a/ O. s. p.).

Navrhovateľka navrhla mimoriadne dovolanie zamietnuť ako nedôvodné. Zdôraznila, že návrhom na začatie konania uplatnila len nárok na zaplatenie faktúr za poskytnuté telekomunikačné služby a na zaplatenie sumy 55 € titulom náhrady škody, v ktorej časti však zobrala návrh späť. Teda uplatnený nárok, o ktorom bolo súdom rozhodnuté rozsudkom pre zmeškanie, absolútne nesúvisí so spornou zmluvnou podmienkou, ktorá je podľa názoru generálneho prokurátora SR neprijateľná.

Odporca navrhol rozsudok prvostupňového súdu z uvedených dôvodov zrušiť a návrh navrhovateľky v celom rozsahu zamietnuť ako neoprávnený a nedôvodný.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O. s. p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O. s. p. v spojení s § 243a ods. 1 O. s. p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O. s. p. v spojení s § 242 ods. 1 O. s. p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O. s. p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O. s. p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O. s. p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O. s. p.).

Mimoriadne dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu súdu, ktorým sa rozhodlo a/ vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení, b/ o podmienkach konania, o zastavení alebo o prerušení konania, alebo ktorými sa upravuje vedenie konania, c/ o dovolaní alebo o mimoriadnom dovolaní (§ 243f ods. 2 O. s. p.).

Vzhľadom na nejednotné názory senátov najvyššieho súdu na procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania z hľadiska jej podmienenosti tým, či účastník podal podnet na tento mimoriadny opravný prostriedok generálneho prokurátora, najskôr sám (neúspešne) využil možnosť podať všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky, prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako stanovisko R36/2008. Jeho právna veta znie: “Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom Slovenskej republiky nie je podmienená využitím riadneho a mimoriadneho

opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle § 243e O. s. p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa“.

Aj po prijatí uvedeného stanoviska pretrvávali nejednotné názory senátov občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu na procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania z hľadiska jej podmienenosti tým, či účastník, ktorý podal podnet na tento opravný prostriedok generálneho prokurátora, najskôr sám (neúspešne) využil možnosť podať dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnomu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritorne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [pozri napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)], resp. závažných pochybení [pozri *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009)]. Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

Zároveň ESLP opakovane dospel - na základe sčasti odlišných úvah - aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania, len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum. Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania a následnej kritiky ESLP vo veci *Tripon proti Rumunsku* (rozsudok z roku 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah prokurátora do takéhoto súkromnoprávneho súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania, podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a. s., PSMA, s. r. o. a COMPCAR, s. r. o.) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

Uvedené závery ESLP zohľadnilo aj plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Vzhľadom na prípady nejednotnosti senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania proti rozhodnutiu súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť a záväznosť, pristúpilo 18. marca 2015 k zjednoteniu rozhodovania senátov ústavného súdu a pod sp. zn. PL.z. 3/2015 prijalo zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Ústavný súd v tomto stanovisku uviedol, že uplatnenie opravného prostriedku je podľa právneho poriadku Slovenskej republiky priamo dostupné účastníkovi konania v prípade závažných pochybení na strane súdu, a to prostredníctvom niektorého z dovolacích dôvodov zakotvených v § 237 O. s. p. V prípade existencie niektorého z tu uvedených dovolacích dôvodov má samotný účastník konania k dispozícii mimoriadny opravný prostriedok v podobe dovolania, ktoré môže úspešne využiť aj v

prípadoch, keď je podanie tohto mimoriadneho opravného prostriedku procesne neprípustné. Ak nejde o takéto závažné pochybenia konajúcich súdov, je uplatnenie mimoriadneho dovolania nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Rovnaká zásada platí aj pri posudzovaní vyčerpania riadnych opravných prostriedkov účastníkmi konania, ktoré môže účinne využiť v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (odpor, odvolanie) na ochranu svojich práv a právom chránených záujmov.

V týchto prípadoch treba rešpektovať zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje vlastné pričinenie účastníkov konania o ochranu svojich práv, keď požaduje, aby svoje procesné oprávnenia uplatňovali včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou, teda dôsledne sledovali svoje subjektívne práva a robili také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozeniu a poškodzovaniu.

Jedným zo základných princípov právneho štátu je princíp právnej istoty, ktorého zákonným naplnením v rámci civilného konania je inštitút právoplatnosti súdnych rozhodnutí, teda ich záväznosť a zásadná nezmeniteľnosť.

Judikatura najvyššieho súdu, vrátane ním prijatých stanovísk na zjednotenie rozhodovania, nemôže byť bez vývoja. Aj pri nezmenenej právnej úprave bola nielen dopĺňovaná o nové interpretačné závery, ale aj menená. So zreteľom na význam judikatury najvyššieho súdu predpisuje platná právna úprava pre najvyšší súd osobitné a závažné pravidlá prijímania rozhodnutí a stanovísk vtedy, keď má dôjsť k prekonaniu doterajšej judikatury (§ 21 ods. 3 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Účel, význam a výnimočná právna váha stanoviska kolégia najvyššieho súdu publikovaného v Zbierke predurčujú, že ho nemožno zmeniť (bežným) rozhodnutím senátu najvyššieho súdu, ale iba novým stanoviskom kolégia najvyššieho súdu.

Občianskoprávne kolégium a obchodnoprávne kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na spoločnom rokovaní 20. októbra 2015 dospeli k názoru, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré nie sú súladné s rozhodnutiami EŠLP týkajúcimi sa mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ani so zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu PL.z. 3/2015. Teda, že toto stanovisko je prekonané predovšetkým v dôsledku odlišného náhľadu na procesnú povinnosť nespokojného účastníka využiť všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky.

Na tomto zasadnutí prijali k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j O. s. p. stanovisko, ktorého právna veta znie: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolané riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť“.

Z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktoré upravujú riadne a mimoriadne opravné prostriedky je zrejma zásada, že je na účastníkovi, ktorý je nespokojný s konaním alebo rozhodovaním súdu, aby sám, z vlastnej iniciatívy, svojimi procesnými úkonmi a v logickom slede zohľadňujúcim stav, do ktorého sa konanie dostalo, využil postupne všetky procesné prostriedky nápravy (opravné prostriedky), ktoré mu Občiansky súdny poriadok poskytuje.

Pravidlo postupného vyčerpania opravných prostriedkov, a to aj v prípade pochybností o účinnosti opravného prostriedku, vyžaduje využiť všetky opravné prostriedky, o ktorých sa dá predpokladať, že povedú k dosiahnutiu nápravy rozhodnutia súdu. V súlade s tým je na účastníkovi konania, aby - až po najvyššiu úroveň - využil možnosť podať všetky dostupné opravné prostriedky, ktoré sú čo i len potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite vecí. To sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na prípady, v ktorých súd mohol (alebo bol povinný) konať aj bez návrhu účastníka. Osobný názor účastníka konania na (ne)účinnosť konkrétneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, prináleží ex officio súdu, ktorý rozhoduje o mimoriadnom opravnom prostriedku. Požiadavka vyčerpania adekvátneho opravného prostriedku pritom nie je splnená už tým, že konanie o určitom opravnom prostriedku („hierarchicky nižšom“) začalo avšak ešte neskončilo.

Vzhľadom na uvedené je opodstatnené konštatovanie, že mimoriadne dovolanie podané na podnet účastníka konania (teda nie mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom vo veciach uvedených v § 35 ods. 1, 2 O. s. p. a tiež nie mimoriadne dovolanie podané na podnet osoby odlišnej od účastníka konania) nemožno považovať za procesne prípustné, ak účastník konania bol pasívny v tom

zmysle, že sa nepokúsil využiť možnosť podať riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli v jeho dispozícii.

V danom prípade prebehlo prvostupňové konanie, v ktorom mal odporca možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia v zmysle poučenia súdu. Zo spisu nevyplýva, že by sám náležite chránil svoje práva a konal dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne. Odporca nepodal opravné prostriedky proti rozsudku Okresného súdu Bratislava IV z 21. augusta 2013 č.k. 4 C 106/2013-70. V zmysle vyššie uvedeného to znamená, že sám nevyužil dostupný riadny a mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mal k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotného odporcu pri včasnej ochrane jeho práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podaného na podnet odporcu.

Z týchto dôvodov najvyšší súd mimoriadne dovolanie odmietol ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O. s. p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O. s. p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O. s. p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (§ 148a ods. 1 a 2 O. s. p.). V danom prípade dal podnet na mimoriadne dovolanie odporca. Navrhovateľka trovy konania o mimoriadnom dovolaní nešpecifikovala, preto jej dovolací súd nepriznal náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods. 2 O. s. p. a § 151 ods. 1 O. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.